

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу
Манорик Ганни Олександрівни
на тему «Управління логістичним забезпеченням
системи електронної комерції промислових підприємств»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність теми дисертації. У сучасних умовах розвитку суспільства інформаційні технології посідають значну роль не тільки у повсякденному житті людей, проте і в економічному розвитку підприємств. Такі трансформації сприяли виникненню нової сфери діяльності – ринку електронної комерції. Вітчизняний e-commerce ринок перебуває на активній стадії розвитку та за темпами росту займає друге місце у Європі. Одним із основних видів даної діяльності є електронна торгівля, яка включає в себе таких основних гравців, як інтернет-магазини, маркетплейси, класифайди та прайс-агрегатори.

Ключовими критеріями під час здійснення покупки в мережі Інтернет є асортимент, вартість та доставка, тому логістика є одним із найважливіших аспектів організації та функціонування роботи інтернет-магазину. Ефективний логістичний менеджмент забезпечить активний розвиток та зростання конкурентоспроможності підприємства електронного бізнесу. Саме науково обґрунтована організація та управління логістичною системою сучасного e-commerce підприємства дає змогу створити унікальну перевагу серед конкурентів, максимально задовольнити потреби покупця та зменшити сукупні витрати компанії, не втрачаючи або навіть підвищуючи показники якості та сервісу загалом.

Але наразі, досі не стандартизовано процедури в побудові системи електронної комерції щодо організації взаємодії підприємств будівельної промисловості зі своїми зацікавленими особами та бізнес-моделі отримання прибутку, а особливо це стосується процесу управління логістичним забезпеченням. Зазначена проблема обмежує застосування усіх переваг електронної комерції підприємства будівельної промисловості щодо нерозкритих можливостей для виходу на глобальні ринки збуту. Окреслені міркування обумовлюють актуальність теми представленої дисертаційної роботи.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає у вирішенні актуального науково-прикладного завдання з формування підходу до управління логістичним забезпеченням системи електронної комерції підприємств будівельної промисловості.

Найбільш вагомими науковими результатами вважаємо нижчезазначені:

уперше:

- науково обґрунтовано підхід до управління логістичним забезпеченням системи електронної комерції підприємств будівельної промисловості, який ґрунтується на імплементації прямої D2C-моделі їх взаємодії з кінцевими споживачами та пріоритизації й підвищенні якості сервісної складової логістичного забезпечення. Запровадження такого підходу забезпечує усунення слабких місць логістичного ланцюга, що сприятиме скороченню витрат та підвищенню прибутковості підприємств.

удосконалено:

- методу оцінки стану логістичного забезпечення системи електронної комерції підприємств будівельної промисловості на основі кластерного аналізу, який дозволив провести групування підприємств за ознаками структури логістичних витрат та застосувати диференцьований підхід до впровадження та функціонування системи електронної комерції на них;
- підходу до прогнозування ефективності дій, спрямованих на розвиток логістичного забезпечення електронної комерції, який полягає у проведенні кореляційно-регресійного аналізу та використанні методу екстраполяції даних, що, на відміну від існуючих підходів, надає можливість оцінити прогнозний рівень фінансових показників кожного кластеру підприємств будівельної промисловості після впровадження окремих інструментів системи електронної комерції підприємств.

набули подальшого розвитку:

- набув подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат економічної науки у частині трактування поняття «електронна комерція», яка визначається як всі цифрові (електронні) комерційні транзакції та інші бізнес-процеси торговельно-технологічного процесу, що пов'язані із організацією електронної діяльності підприємства та здійснювані за допомогою інформаційно-комунікаційних мереж, в тому числі і комп'ютерної мережі Інтернет, що надає можливість відокремити це поняття від схожих та визначити місце функціонування електронної комерції у загальній системі цифрової економіки.
- ідентифікації рівнів функціонування системи електронної комерції, що відображають послідовність процесу розвитку системи електронної комерції, коли кожен наступний рівень розвитку базується на виконанні попереднього, що дозволило пріоритизувати етапи розвитку системи електронної комерції підприємств відповідно до цих рівнів;
- формулювання принципів функціонування системи електронної комерції, зокрема принципів мінімізації витрат, високої швидкості реагування на зміни та запити ринку, універсальності застосування, мультимережовості тощо, що дозволило дослідити особливості системи електронної комерції підприємств, спираючись на її фундаментальні ознаки, які впливають на процес вирішення проблем ефективності функціонування промислових підприємств.

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації обґрунтовані й достовірні, що підтверджується опрацюванням значного обсягу наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених з теми дисертації (194 джерела), використанням реальних статистичних даних та інформаційних джерел та наданням достатньої кількості графічного матеріалу. Мета і завдання дослідження відповідають сформованій темі роботи.

Проведене дослідження ґрунтувалось на загальнонаукових методах пізнання економічних процесів, зокрема, системний підхід для вивчення фундаментальних положень менеджменту, а також надбань економічної науки з проблем управління логістичними процесами підприємства. Обґрунтування логіки та структури дисертації було здійснено за допомогою методу структурно-логічного моделювання. На основі абстрактно-логічного методу уточнено сутність поняття «електронна комерція» та визначено її як систему, ідентифіковано її складові, особливості, переваги та недоліки та обґрунтовано підходи до управління логістичним забезпеченням системи електронної комерції підприємств будівельної промисловості. Застосовано метод аналізу та синтезу для обґрунтування проблем функціонування системи електронної комерції підприємств в контексті управління їх логістичною діяльністю та напрямів їх вирішення у формуванні нових бізнес-моделей управління. За допомогою системно-структурного аналізу виявлено фактори впливу на стан управління логістичним забезпеченням системи електронної комерції підприємств будівельної промисловості управління. З метою аналізу розвитку та діагностики електронної комерції промислових підприємств застосовано статистико-економічні методи. Збір даних про стан функціонування системи електронної комерції підприємств будівельної промисловості як аналітичної бази дослідження опрацьовано за допомогою методу опитувань. Для вивчення тісноти зв'язку між факторами логістичних витрат на електронну комерцію та рентабельності операційної діяльності, а також обґрунтування його прогнозу для підприємства будівельної промисловості із середнім рівнем розвитку системи електронної комерції. Застосовано метод дискретно-подієвого моделювання для імітації інтенсивності обробки замовлень та готовності логістики для їх опрацювання. Використання монографічного методу дало змогу дослідити закономірності відбору витрат на електронну комерцію та здійснення оптимальних за вартістю логістичних процесів щодо задоволення потреб споживачів та збільшення прибутковості підприємства будівельної промисловості. Для моделювання та проведення обчислень використовувались спеціальні програмно-технічні засоби: MS Excel, Statistica, AnyLogistix

Основні положення дисертації апробовано на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах, опубліковано у фахових вітчизняних і зарубіжних виданнях, апробовані та впроваджені у практичну діяльність вітчизняних будівельних підприємств.

Наукові дослідження були виконані здобувачем на кафедрі менеджменту підприємств КПІ ім. Ігоря Сікорського в рамках науково-дослідних робіт за темами «Управління розвитком інноваційного підприємництва в умовах неоіндустріальної економіки» (номер державної реєстрації 0118U100598), «Удосконалення процесів управління логістичними системами українських підприємств в умовах інтеграції у світову економіку» (номер державної реєстрації 0117U005641) під керівництвом декана факультету менеджменту та маркетингу, доктора економічних наук, професора Кравченко Марини Олегівни.

Загалом представлена дисертаційна робота є логічним, структурованим та завершеним науковим дослідженням. Її упорядкованість підтверджує системність процесу дослідження, що дозволило розв'язати поставлене науково-прикладне завдання щодо розроблення теоретико-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління логістичним забезпеченням системи електронної комерції підприємств будівельної промисловості та підвищення їх ефективності функціонування за рахунок зменшення логістичних витрат та збільшення рентабельності операційного прибутку виконано повністю, здобувач повною мірою оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувачки Манорик Г. О. повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент» та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми «Менеджмент».

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям «Менеджмент».

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Манорик Г.О. є результатом самостійних досліджень здобувачки і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційна робота написана українською мовою.

Текст дисертації характеризується послідовністю, доступністю та логічністю викладення. Авторка дотримується наукового стилю мовлення та використовує загальноприйнятну наукову термінологію за темою дисертації.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації 307 сторінок.

У вступі розкрито актуальність теми дослідження, сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано його теоретичний та методичний базис, висвітлено наукову новизну отриманих результатів, їх практичну значимість; наведено дані про апробацію результатів дослідження та їх публікацію.

У *першому розділі* досліджено розвиток наукових поглядів на сутність поняття електронної комерції підприємств, уточнено його трактування (підрозділ 1.1); сформовано та систематизовано методичні основи функціонування системи електронної комерції промислових підприємств (підрозділ 1.2); науково обґрунтовано підхід до управління логістичним забезпеченням системи електронної комерції підприємств будівельної промисловості (підрозділ 1.3).

У *другому розділі* проведено діагностику стану та тенденцій розвитку системи електронної комерції в Україні в цілому (підрозділ 2.1); визначено проблематику розвитку логістичного забезпечення електронної комерції підприємств будівельної промисловості (підрозділ 2.2); оцінено стан логістичного забезпечення системи електронної комерції підприємств будівельної промисловості (підрозділ 2.3).

У *третьому розділі* запропоновано шляхи реорганізації логістичних процесів в системі електронної комерції підприємств будівельної промисловості (підрозділ 3.1); запропоновано підхід до управління логістичним забезпеченням системи електронної комерції підприємств будівельної промисловості через дискретно-подієве моделювання (підрозділ 3.2); розроблено рекомендації щодо вдосконалення логістичного забезпечення системи електронної комерції підприємств будівельної промисловості (підрозділ 3.3).

Додатки містять: список публікацій автора та відображають апробацію результатів дослідження; додаткові матеріали щодо статистичних та розрахункових даних; документи, що підтверджують впровадження результатів дослідження у практичну діяльність будівельних підприємств.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Наукові результати дисертації висвітлені у 14 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базі даних Scopus; 7 публікацій, що відображають апробацію результатів дослідження; 2 публікації, які додатково висвітлюють результати дослідження.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Поряд з охарактеризованими вище науковими здобутками та значимими прикладними розробками дисертація не позбавлена певних недоліків, прогалин та дискусійних моментів:

1. Авторка зазначає чотири фази торговельно-технологічного процесу (підрозділ 1.1, с. 35), в яких відносить «проведення фінансових розрахунків» до фази складання угоди. Проте, враховуючи, що логістичне забезпечення свою має фінансову складову, було б логічним віднести цей етап торговельно-технологічного процесу саме до логістичної фази.
2. Дисертанткою здійснено ґрунтовний аналіз законодавчої бази України щодо регулювання діяльності ринку електронної комерції (підрозділ 1.1, С. 40-44), але не розглянуто Закон «Про віртуальні активи», який регулює розрахунки між суб'єктами господарської діяльності у криптовалюті. Вважається, що це поглибило б дослідження.
3. У роботі автором розроблено концептуальну схему управління логістичним забезпеченням системи електронної комерції підприємств (рис. 1.10, с. 85), де окремими елементами внутрішнього середовища системи електронної комерції виділено маркетингову складову й ІТ-інфраструктуру. Але маркетингова складова системи електронної комерції побудована на принципах та засобах інформаційно-комунікаційних технологій, тому доцільно було б ІТ-інфраструктуру включити саме до цієї складової.
4. У розділі 2.1. дисертантка надає доволі вичерпний список міжнародних індексів, за якими можна оцінити рівень розвитку електронної комерції в країні. Здається, що доречним було б привести показники по обраним індексам до єдиного авторського показника (коефіцієнта) за певною методикою, при цьому виокремити країну з еталонним (найвищим) показником для отримання порівняльної характеристики стану розвитку електронної комерції в Україні.
5. Авторкою розроблено алгоритм вдосконалення логістичного забезпечення системи електронної комерції підприємств (ЕКП) на основі кластерного аналізу (рис. 3.3, с 185), до якого включено перелік заходів щодо розвитку її логістичного забезпечення. При цьому заходи у випадку з впровадженням D2C-моделі збуту «з нуля» і у випадку посилення вже існуючої D2C-моделі збуту на будівельному підприємстві одні й ті самі. Вбачається, що ці два сценарії потребують індивідуальних переліків заходів (рекомендацій) розвитку логістичного забезпечення системи електронної комерції підприємств, адже мають різну природу походження.

В цілому, слід зазначити, що вказані дискусійні положення та недоліки не впливають на цілісну оцінку дисертаційної роботи з точки зору її цінності й значимості для науки і практики та не змінюють в цілому позитивної оцінки роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Дисертаційна робота на тему «Управління логістичним забезпеченням системи електронної комерції промислових підприємств» є самостійною та завершеною працею, має наукову новизну та практичне значення. Актуальність теми дослідження та її обґрунтованість не викликає сумнівів. За своїм змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертаційна робота відповідає нормативним вимогам щодо дисертацій, а її авторка Манорик Ганна Олександрівна за результатами прилюдного захисту заслуговує на присудження наукового ступеню «доктор філософії».

Зміст роботи та наукова новизна, яка виноситься на захист, відповідає спеціальності 073 – Менеджмент, вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022.

Зазначене дозволяє зробити висновок, що автор дисертаційної роботи – Манорик Ганна Олександрівна – заслуговує присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 Менеджмент.

Рецензент:

професор кафедри промислового маркетингу
факультету менеджменту та маркетингу
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
Міністерства освіти і науки України,
доктор економічних наук, доцент

Жанна ЖИГАЛКЕВИЧ

Підпис рецензента д.е.н., доцента Жигалкевич Ж.М. засвідчую:

учений секретар
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
Міністерства освіти і науки України,
кандидат технічних наук, доцент

Валерія ХОЛЯВКО

«29» березня 2023 року